

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

УДК 811.161.2

А.С. Коваль

ТЕХНОЛОГІЯ РОБОТИ З ТЕКСТОМ

Стаття присвячена питанням формування навичок роботи з текстом як способом знайомства з нормами соціальної і комунікативної поведінки представників певної культури. Визначено три основні етапи роботи з текстом, запропоновано практичні поради щодо ефективного розв'язання комунікативних завдань.

Ключові слова: текст, комунікація, національна культура.

Коваль А.С. Технология работы с текстом. *Статья посвящена вопросам формирования навыков работы с текстом как способом знакомства с нормами социального и коммуникативного поведения представителей определенной культуры. Определены три этапа работы с текстом, сформулированы практические предложения относительно эффективного решения коммуникативных задач.*

Ключевые слова: текст, коммуникация, национальная культура.

Koval' A.S. Technology of the text work. *This article deals with the problem text skills forming. It is paid attention to the text as the means to accept the national culture social and communicative principles. Three main text work levels are determined. It is mentioned how to solve communicative aims practically.*

Keywords: text, communication, national culture.

Текст — це явище культури. Питання тексту пов'язані з проблемою мови як феномену культури. При навчанні студентів іноземної мови здійснюється не лише аналіз граматичних особливостей, але й аналіз тексту (зокрема, художнього). Таким чином, ті, хто вивчають іноземну мову, знайомляться з аспектами використання вербальних та невербальних засобів мови, а також з особливостями організації тексту певного стилю. Тексти, написані різними мовами, відображують різні культури, які існують у різних географічних просторах [1].

Значення текстів для суспільства полягає в тому, що текст є «засобом комунікації, свого роду каналом передачі соціального досвіду» [2: 18].

Тексти створюють основу для формування досвіду соціальної комунікації в навчальному процесі ВНЗ. На основі текстів людина може «спілкуватися» з іншою людиною — його автором і таким чином пізнавати особливості інших культур і епох, а зіставляючи їх з контекстом сучасності — породжувати нові смисли. Отже, текст є відкритою культурно-інформаційною системою, в якій зберігається культурний досвід інших людей; розуміння тексту передбачає знання історико-культурного контексту. З такої точки зору, культура — це життя людини, її духовний світ, відокремлений від неї у твір і здатний існувати після неї [3: 36].

Мета роботи над текстом – ознайомити студентів з фрагментом іншої культури, звичками, традиціями, нормами соціальної і комунікативної поведінки її носіїв.

У процесі роботи з текстом можна виділити основні етапи :

- 1) підготовчий; pre-reading (перед читання);
- 2) виконавчий; while-reading (під час читання);
- 3) завершальний; post-reading (після читання).

Розглянемо всі етапи докладніше. Перший етап націлений на психологічно-емоційну та інтелектуальну підготовку студентів та створення пізнавальної мотивації до читання художнього твору. Це попередня робота з текстом, за якої створюється підґрунтя для відповідного сприйняття художнього тексту. Робота спрямована на усунення можливих мовних та стилістичних складностей, які виникають в процесі читання, на введення в тематику / проблематику твору. Викладач може надати пояснення про творчий шлях автора, увести в тематику твору, спираючись на життєвий і соціальний досвід учнів.

Метою етапу до-читання тексту є передбачення студентами майбутнього читання, що містить визначення змістовної, тематичної, емоційної спрямованості тексту за допомогою виділення його героїв з назви твору, ключових слів, попередніх, відносно тексту, ілюстрацій. Таким чином студенти здобувають інформацію про те, що вони будуть читати, і це знання може суттєво допомогти їм у розумінні тексту.

Другий етап полягає власне в читанні твору або його фрагмента, виконанні завдань, що фокусують увагу студентів на ключових моментах та допомагають структурувати отриману інформацію, а також активізують лексично-граматичний матеріал. Мета цього етапу полягає в допомозі студентам зрозуміти зміст тексту, сформувати в них лінгвістичну компетентність відповідно до тематики тексту. Робота власне з текстом спрямована на досягнення таких цілей, як одержання інформації з художнього твору, здатність орієнтуватися в структурі твору, формування певного ставлення та власної думки щодо теми художнього твору.

Робота на завершальному етапі надає широкі можливості для створення різноманітних моделей навчальних комунікативних ситуацій, метою яких є формування навичок міжкультурного спілкування та міжкультурної компетентності. Метою третього етапу є формування в студентів умінь використовувати інформацію, здобуту під час роботи з текстом. Цей етап дозволяє викладачеві виявити рівень розуміння учнями тексту і, певною мірою, допомогти їм упоратися з виниклими труднощами в ході виконання запропонованих завдань. З їх допомогою викладач контролює те, наскільки учні осмислили сюжетну лінію твору, усвідомили функції образності і виразність мовних засобів, визначили авторську позицію, зрозуміли соціальну сутність персонажів.

Творчі завдання створюють можливості для творчого розвитку особистості студента, його емоцій, уяви, фантазії, асоціативного мислення. На цьому етапі удосконалюються вміння творчого переосмислення тексту на

основі власних оцінювальних категорій, відбувається пошук нестандартних рішень. Студенти створюють оригінальний художній текст (художній переклад, твір, сценарій тощо), створений учнем оригінальний художній текст є результатом переробки та осмислення іншомовного тексту [2].

Проілюструємо технологію проведення фрагмента заняття з роботи над англомовним текстом, яку можна впроваджувати на уроках домашнього читання (на прикладі ретро-детективу відомої англійської письменниці Агати Крісті «Смерть приходить у кінці»).

Припускається, що студенти ознайомлені з текстом, заздалегідь прочитавши його.

I. Підготовчий етап складається з двох підетапів.

A) *Warming-up activity*. Опишемо методи та завдання, які використовуються на ньому.

Метод «мозкового штурму». Мета його застосування полягає у збиранні якомога більшої кількості ідей, звільненні студентів від інерції мислення, в активізації творчого мислення, подоланні звичного підходу при вирішенні поставленого завдання. Він дозволяє значно збільшити ефективність генерування нових ідей засобами іноземної мови. Основні принципи та правила цього методу – абсолютна заборона критики запропонованих учасниками ідей, а також заохочення до висловлювання своїх думок, гумору.

На цьому етапі доцільно використовувати завдання «*Mind mapping*». Його використання організовано таким чином: на дошці написано слово «Єгипет», студенти висловлюють свої асоціації щодо цього слова; учитель записує їхні думки.

Наприклад, до слова *Egypt* студенти надають такі варіанти: *Kingdom of the Dead, Tomb, Osiris*.

Б) Підетап «передчитання» тексту — «*Pre-reading activity*».

На ньому студенти виступають передаудиторією для представлення своїх досягнень, результатів роботи, а саме: звіту про виконання індивідуальних завдань, (вони мають самостійно прочитати про Агату Крісті та її детективні романи). Їм запропоновано такі теми для доповідей: «*Egypt in Agatha Christie's life*», «*The genre features of historical mystery in Agatha Christie's creative writing*».

II. Виконавчий етап, що охоплює завдання під час читання тексту («*while-reading activity*»). Опишемо методи та завдання, які використовуються на ньому.

1. Студентам пропонується обговорення тексту.

1.1. Питання, пов'язані зі змістом :

1) *Where and when does the action take place?*

2) *Describe the atmosphere in the Impothek's family:*

- *before the concubine appeared;*

- *and after Nofret's appearance;*

3) *What is the Egyptians' attitude to death? Give the quotations from the text to illustrate this attitude.*

1.2. Питання, що вимагають від студентів особистого відгуку:

- 1) *What do you think, was Renisenb right that she preferred Hori to Kameni?*
- 2) *Is it possible to take the action of the novel to these days?*

1.3. Відповіді «True or false». Твердження, які основані на детальній інформації щодо тексту.

- 1) *Nofret sympathize with Renisenb, she even wanted to be friends;*
- 2) *The meaning of Kait's life were her children;*
- 3) *The herd boy, who gave the false evidence died because of his carelessness.*

2. Лексичні вправи. Студенти виконують лексичні вправи з метою активізації лексичних одиниць, необхідних для подальшого обговорення проблеми. Одну з них на знаходження дефініцій до запропонованих слів наведено нижче.

2.1. Поєднання слів з лівого стовпчика та їх визначень з правого.

<i>subdued</i>	<i>a blustering bully</i>
<i>stripling</i>	<i>Stubbornness</i>
<i>vociferous</i>	<i>abusive language</i>
<i>vituperation</i>	<i>making an outcry or loud noises; clamorous</i>
<i>obstinacy</i>	<i>a teenager</i>
<i>hector</i>	<i>passive, shy, quiet</i>

2.2. Інтегроване читання (читання та лексика).

1) Студенти мають спробувати здогадатися про значення виділеного слова з контексту та пояснити його значення англійською.

a) *Yahmose was slow, prudent and **prone** to look for difficulties_where none existed;*

b) *From her early childhood Renisenb could remember hearing these elder brothers of hers arguing in just those **selfsame** accents;*

c) *Yet as she looked once more across the pale, shining river, her rebellion and pain **mounted** again.*

2) Що, на вашу думку, авторка мала на увазі в наступних виділених фразах:

a) *Satipy was her brother Yahmose's wife, a tall, energetic, loud-tongued woman, **handsome in a hard, commanding kind of way;***

b) *about Henet. ... It was her whining voice, her continual self-pity and the occasional malicious pleasure she took in **fanning the flames of a discussion;***

c) *about Yahmose.... He was gentle and affectionate to her and had **a mild and kindly disposition.***

2.3. Робота з цитатами, яка націлена на перевірку знання тексту та вміння ними користуватися.

Студентам пропонується назвати героїв, яким належить кожна з наведених цитат.

1) *I am not a child. I am grown now - and why should I be treated as a child?*

2) *You and I, Grandmother, we have the brains of the family.*

3) *Death is the chief source of wealth here in Egypt. Death bought the jewels you wear, Nofret. Death feeds you and clothes you.*

3.2. Заповнити таблицю, користуючись цитатами з тексту.

Name	Appearance	Features of character	Possible reasons to be a murderer
Imhotep			
Yahmose			
Sobek			

III. Завершальний етап (після читання тексту) — «Post-reading activities».

Одним з найефективніших методів, що застосовується на ньому, є дискусія. Це метод обговорення актуальних подій, якогось суперечливого питання або проблеми — передбачає обмін думками й поглядами її учасників стосовно певної теми. Дискусія є формою навчальної діяльності, що стимулює ініціативність, розвиває критичність і рефлексивність мислення, допомагає формувати погляди і переконання студентів, виробляє вміння формулювати думки і висловлювати їх, виховує здатність до діалогічності, демократичності і гуманності [3].

Після опрацювання тексту студентам можна запропонувати літературний переклад уривків з англійської мови на українську. Метою цього завдання є творче застосування набутих лінгвістичних, культурологічних знань. Приклади фрагментів для перекладу:

1. *It was very pleasant in the courtyard. There was the artificial lake, surrounded by flowering oleanders and jasmines and shaded by sycamore fig trees. Teti and the other children were playing there now, their voices rising shrill and clear. They were running in and out of the little pavilion that stood at one side of the lake.*

2. *She would sit in the shade of the rock chamber entrance with one knee raised and her hands clasped around it, and stare out over the green belt of cultivation to where the Nile showed a pale gleaming blue and beyond it to a distance of pale soft fawns and creams and pinks, all melting hazily into each other.*

Мета письмових завдань полягає в тому, щоб студенти усвідомили важливість набутих знань щодо культурних особливостей та відмінностей різних епох та різних країн, а також показали вміння виражати свої думки та обґрунтовано висловлювати свою точку зору в письмовій формі.

Студентам пропонується написати есе або твір на основі вивченого матеріалу з таких тем:

Why I like (or not like) this book.

Connection between the novel and the modern life.

Any free topic on the subject matter of the book.

На творчому етапі після опрацювання тексту проводяться рольові ігри. Робота студентів організується таким чином, щоб вони могли не тільки зрозуміти комунікативний контекст, усвідомити різницю в комунікативній поведінці людей, але й збагнути особливості іншої культури, порівняти їх з відповідними подіями в рідній культурі.

Наприклад, студентам пропонується уявити ситуацію, споріднену з текстом, але побудовану на власному досвіді. Деякі студенти мають описати ситуацію, в якій вони є головними героями, але вони, на відміну від книжних, вціліли, а вбивця зазнав невдачі. Інші студенти — це уявлювані герої тексту:

детектив, поліцейський, адвокат убивці, обвинувач. Метою цього завдання є довести провину або невинність убивці, спираючись на факти з тексту. Дія відбувається в наші часі. Ця рольова гра призначена розвивати здатність студентів діяти в сучасному соціально-побутовому контексті.

Таким чином, у процесі роботи з текстом формуються вміння творчого переосмислення художнього твору на основі досвіду та розвиток творчої активності студентів. У процесі читання відбувається формування пізнавального інтересу студентів, знайомство з цінностями іншої культури та усвідомлення унікальності кожної з них.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Ахметова Г.Д.** Текст как явление культуры / Г.Д. Ахметова // Гуманитарный вектор. – № 3. – Чита : Забайкальский гос. гуманитар.- пед. ун-т им. Н.Г. Чернышевского, 2008. – С. 46–49. 2. **Текст** как явление культуры. – Новосибирск : Изд-во Акад. наук, 1989. – 195 с. 3. **Библер В.С.** Нравственность. Культура. Современность. (Философские размышления о жизненных проблемах) / В.С. Библер. – М. : Знание, 1990. – 64 с.